

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite og sjøfarts- og fiskerikomiteen
Møte torsdag den 15. november 1962 kl. 10.

Møtet ble ledet av utenrikskomiteens formann, F i n n M o e .

Til stede var: Brommeland, Ingebrigtsen (for Eikrem), Engan, Hamran, Johannes Holm (for Hareide), Asbjørn Holm, Helge Jakobsen, Nybø, Johs. Olsen, Toppe, Warholm, Bondevik, Braadland, Kjøs, Ragnvald Andersen (for Langhelle), Flem (for Langlo), Finn Moe, Nordahl, Jakob Pettersen, Reinsnes, Røiseland, Rakel Seweriin, Hambro (for Ingvaldsen), Stray (for Bergesen), Borgen, Klippenvåg (for Dahl), Offerdal (for Hegna), Hønsvold, John Lyng og Treholt.

Fra Regjeringen: Fiskeriministeren, statsråd Lysø, og industriministeren, statsråd Holler.

Formarmen: Dette møtet er en fortsettelse av det møtet vi hadde forleden, slik som det ble uttalt ønske om å få. I mellomtiden er det sendt ut en rekke dokumenter. Det er imidlertid ett dokument som er kommet svært sent – det ble utdelt i dag morges – og jeg vil be fiskeriministeren gi en redegjørelse angående de punkter som er nevnt i dette dokumentet.

Statsråd Lysø: Vi har i departementet satt opp et svar på en del av de spørsmål som ble reist i forrige møte angående denne sak, for på den måten best mulig å få klarlagt disse spørsmålene. Det er vel da best at jeg refererer det her:

"Johannes Olsen fremsatte som et "diskusjonsgrunnlag" følgende forslag:

"Regjeringen anmodes om å stille konsesjonssøknaden fra A/S Findus i bero inntil 31. desember 1965. Dette tidsrom er også nødvendig for å få en avklaring om Norges medlemskap i EEC og den rasjonalisering som den bebudede konsesjonslov for fryserinæringen innebærer."

Et utsettelsesforslag ble også antydnet av bl.a. Engan.

Avtalen om overdragelse av aksjene i A/S Findus, Hammerfest, til Findus International S/A er bindende for partene inntil 31. desember 1963. Findus International S/A kan ensidig utskyte denne dato til 31. desember 1964. Det foreliggende forslag om utsettelse synes derfor å være lite realistisk da den avtale som ligger til grunn for konsesjonssøknaden i mellomtiden vil være falt bort.

Avgjørelse kan utsettes til høsten 1963. En slik utsettelse vil neppe kunne endre grunnlaget for vurderingen av sakens realitet.

Flere talere (Johs. Olsen, Helge Jakobsen, Hønsvold m.fl.) har gitt uttrykk for forbauselse over at Nestlé, eller Findus International S/A, betaler 200 % av aksjenes verdi for overtagelsen av A/S Findus, Hammerfest. Det er selvsagt at det som betales for aksjene i A/S Findus er langt over aksjenes verdi etter siste regnskap. Betalingen for aksjene i A/S Findus kan imidlertid

ikke vurderes forretningsmessig. Det Nestlé har kjøpt, er samtlige Findus-interesser. Disse er omlag 6 ganger så store som de interesser som knytter seg til anlegget i Hammerfest. På den annen side har den selgende gruppe, Findus/Marabou, ønsket å gi A/S Findus, Hammerfest, et vederlag for det dets virksomhet har betydd for oppbyggingen av det hele produksjons- og omsetningsapparat. På de europeiske markeder, og særlig de skandinaviske, har den frosne fisken vært pionervare. Andre frosne varer, grønnsaker, kjøttvarer m.v., har fulgt etter, men fremdeles betyr fiskevarene i den omsetning Findus-interessene har, mere enn 30 %. Til sammenlikning kan nevnes at fiskevarene i USA utgjør mellom 4 og 5 pst. av totalomsetningen av frosne matvarer.

Det er derfor rimelig at A/S Freia/AB Marabou og Findus International S/A ønsket å formulere sin kontrakt slik at A/S Findus, Hammerfest, som mer eller mindre hadde gitt grunnlaget for oppbyggingen av hele omsetningsapparatet, ved en overtagelse fikk dekket, ikke bare de nå bokførte verdier, men også et rimelig tillegg for avskrevne investeringer og for andel i oppbyggingen av det felles salgsapparat.

Flere stortingsrepresentanter (Johs. Olsen, Helge Jakobsen m. fl.) ønsker nærmere opplysninger om investeringene i det anlegget A/S Findus, Hammerfest, eier.

Departementet henviser til den oversikt som er gitt i St.prp. nr. 31 (1959–60) og i St.prp. nr. 119 (1960–61).

De investeringer som er foretatt i henhold til utbyggingsplanen for Nord-Norge, er oppgitt til ca. 4,5 millioner kroner. A/S Freia kjøpte maskineri til Hammerfest-anlegget for dette beløpet. Maskinene er forlengst nedslitt og utskiftet.

På det tidspunkt anlegget ble solgt til Findus International S/A hadde A/S Freia og AB Marabou følgende investering:

Aksjekapital ...	ca. kr. 8 000 000
Lån ...	ca. kr. 4 500 000
I alt	<u>ca. kr. 12 500 000</u>

I tillegg til de bokførte investeringer har A/S Freia og AB Marabou dekket A/S Findus' underskudd. Nøyaktig oppgave over de beløp denne inndecking utgjør, kan ikke skaffes.

A/S Findus, Hammerfest, har nå følgende faste pantelån:

Ordinære långivere ...	kr. 12 000 000
Distriktenes Utbyggings- fond ...	<u>kr. 12 500 000</u>

I alt kr. 24 500 000

Takstmenn, oppnevnt av Finansdepartementet, verdsatte 7. juli 1961 eiendommene med tilbehør av maskiner og inventar til kr. 26 510 000. Realisasjonsverdien ble ansatt til ca. kr. 12 500 000. Utbyggingsfondets lån, opprinnelig kr. 12 500 000, ligger således innenfor takstverdien og er dessuten sikret ved en særskilt garanti fra A/S Freia for de siste kr. 2 500 000. Det må

kunne antas at Utbyggingsfondets lån i dette tilfelle har tilfredsstillende sikkerhet.

Det er i avtalen mellom Freia/Marabou og Nestlé ikke satt som noen forutsetning at lånet fra Utbyggingsfondet skal bibeholdes. Utbyggingsfondet mener at overdragelsen av aksjene i A/S Findus, Hammerfest, til nye eiere, etter lånevilkårene gir adgang til å si opp lånet. En har imidlertid ikke hatt foranledning til å ta standpunkt til det spørsmålet før salget er gjennomført og det krever at konsesjon er meddelt.

Til det spørsmålet stortingsrepresentant Borgen har stilt, kan svares at lånevilkårene ikke pålegger A/S Findus noen plikt til å drive virksomheten i Hammerfest.

Johs. Olsen, Helge Jakobsen, Hønsvald, Borgen og Engan har vært inne på den skattemessige side av saken. Fiskeridepartementet har for sitt vedkommende funnet at det er tilstrekkelig å slå fast at overdragelsen av aksjene i A/S Findus og konsesjonssøknaden ikke på noen måte er gjort avhengig av eller er knyttet til skattemessig særbehandling. Fiskeridepartementet har derfor ikke funnet å burde ta opp de skattemessige spørsmål som kan melde seg, idet disse forutsettes behandlet av vedkommende myndigheter etter de bestemmelser som er gjeldende. Ved overdragelsen av aksjene i A/S Findus, Hammerfest, tilføres ikke dette anlegget øket kapital. Det er således intet som tyder på at anlegget vil bli utvidet. I søknaden anføres også at en i første rekke tar sikte på full kapasitetsutnyttelse.

Selv om en godkjenner overdragelsen av aksjene, gir konsesjon, har en ikke med det samtykket til enhver utvidelse. Forutsetter utvidelsen kjøp eller leie av et annet fryseri, kreves ny konsesjon. Det samme gjelder dersom en utvidelse medfører kjøp eller leie av grunn eller fast eiendom. I disse tilfeller har altså myndighetene full kontroll med utviklingen og vil kunne foreta konkrete vurderinger.

Slik Findus-anlegget i Hammerfest nå er bygget ut, forutsettes kjøp av halvfabrikata fra andre fryserier. Der er også forutsetningen å øke disse kjøpene ved produksjonsavtaler eller produksjonssamarbeid med bestemte fryserier.

De kjøp som hittil er foretatt hos andre fryserier, har til dels skapt vansker bl.a. for fryserienes salgssamarbeide gjennom Norsk Frossenfisk. Departementet har derfor funnet det nødvendig ved et særlig konsesjonsvilkår å få kontroll med dette forhold. En viser til konsesjonsvilkårene, punkt 4." Disse er også tilstillet komiteens medlemmer.

"Der synes således å være lite grunnlag for den antagelse at A/S Findus etter at aksjene er overdratt til Findus International S/A, vil få en så dominerende stilling som flere talere synes å gå ut fra. Anlegget vil i hovedsaken bli drevet som hittil. Etter hvert som omsetningen av frosne fiskevarer øker, kan de nye eiere ønske å utvide produksjonen ved bygging

eller kjøp av andre anlegg. Denne utvikling vil en imidlertid ha full kontroll over etter den gjeldende konsesjonslov og de særlige konsesjonsvilkår. Det vil være mulig å foreta en konkret vurdering av utvidelsesplaner og å treffe den avgjørelse som næringspolitiske hensyn til enhver tid måtte tilsi."

Braadland: Jeg vil gjerne få spørre fiskeriministeren om hvorledes eierforholdet er når det gjelder Freia og Marabou. Det heter i en utredning fra Fiskeridepartementet at Freia ønsker å trekke seg ut av frossenfisk-virksomheten og vie seg til sin opprinnelige virksomhet. Men nå vet vi jo at Marabou går inn i Findus International med 20 pst. av aksjekapitalen og således blir aktivt interessert i denne bedriften. Hvorledes er da det faktiske forhold – er Freia eier av Marabou eller er Marabou eier av Freia?

Statsråd Lysø: Marabou er et datterselskap av Freia. Fordelingen av aksjekapitalen er jeg ikke sikker på. Jeg vet at Freia har hatt omlag 75 pst. av aksjekapitalen i Marabou. Om det har vært noen forskyvning der i den senere tid, er jeg ikke sikker på, men det er naturligvis av de ting som man fort kan få klarlagt. Det jeg vet, er at Marabou er et datterselskap av Freia.

Johs. Olsen: Vi har nå fått forskjellige dokumenter fremlagt. Det siste fikk vi idet møtet ble satt, og det har ikke vært noen anledning til å gå igjennom det på forhånd og sammenholde det med det som tidligere har vært fremlagt og uttalt i forbindelse med denne saken. Men jeg har nå i farten merket meg at det står på første side:

"Det foreliggende forslag om utsettelse synes derfor å være lite realistisk da den avtale som ligger til grunn for konsesjonssøknaden i mellomtiden vil være falt bort."

Jeg vet ikke om det er jeg som har misforstått det, eller om det er vedkommende som har skrevet dette, men jeg kan i all fall ikke erindre at det i avtalen mellom Freia og Nestlé er inntatt noen klausul om at den skal falle bort hvis selskapet ikke får konsesjon. Avtalen sier at de skal drive i fem år, til 1967, og være forpliktet til å levere varer til Findus International i den utstrekning dette selskap kan ta imot varene. Men at det står noe om at hvis man ikke får konsesjon, faller det hele bort, kan jeg ikke erindre.

På side 2 står det noe som jeg synes burde rettes. Her heter det:

"På de europeiske markeder, og særlig de skandinaviske, har den frosne fisken vært pionérvare."

At det er en "pionérvare" vil jo si at man kommer med en ny vare – en vare som tidligere ikke har vært på markedet, og det var ikke tilfelle her. Det var Frionor som begynte med frossen fisk på det svenske markedet og også på det innenlandske, og det var lenge før Findus-anlegget i Hammerfest var utbygd. Dette synes jeg derfor for min del nærmest er skryt. –

Formannen: Om jeg får lov til å avbryte, vil jeg bare gjøre oppmerksom på at hvis man leser videre, så står det i neste setning: "Andre frosne varer, grønnsaker, kjøttvarer m.v., har fulgt etter." Det menes vel at blant de frosne varene har fisken vært pionérvare.

Johs. Olsen: Det står slik som jeg har referert det, at den frosne fisken har vært "pionérvare."

Formannen: Men man må lese videre, og da står det at "andre frosne varer, grønnsaker, kjøttvarer m.v., har fulgt etter."

Johs. Olsen: "Men fremdeles betyr fiskevarene i den omsetning Findus-interessene har, mere enn 30 pst.", heter det videre.

På side 3 står det – noe som jeg hadde greie på fra før, men som kanskje ikke alle kjente til før det ble nevnt i forrige møte – at "i tillegg til de bokførte investeringer har A/S Freia og AB Marabou dekket A/S Findus' underskudd." Det redegjorde jeg for, men det var vel ikke alminnelig kjent før denne saken ble aktuell. Findus har således gått med underskudd praktisk talt hele tiden.

Videre heter det på side 4 at "overdragelsen av aksjene i A/S Findus, Hammerfest, til nye eiere, etter lånevilkårene gir adgang til å si opp lånet. En har imidlertid ikke hatt foranledning til å ta standpunkt til det spørsmålet før salget er gjennomført og det krever at konsesjon er meddelt."

Her kommer man igjen tilbake til at salget er avhengig av at konsesjon blir gitt. Jeg vil gjerne ha en bekreftelse på det punktet, slik at en eventuell misforståelse fra min side kan bli oppklart.

Nederst på side 4 står det:

"Til det spørsmålet stortingsrepresentant Borgen har stilt, kan svares at lånevilkårene ikke pålegger A/S Findus noen plikt til å drive virksomheten i Hammerfest."

Slik jeg har forstått avtalen, pålegges det nettopp Findus en plikt til å drive i Hammerfest i 5 år. Først da er avtalen virkelig i orden. Etter disse 5 årene har de ikke noen plikt til å drive virksomheten, men i 5 år, fram til 1967, har Findus plikt til å levere varer fra anlegget i Hammerfest i den utstrekning som Nestlé kan ta imot.

Endelig står det på side 5 i forbindelse med spørsmålet om den skattemessige side ved aksjeoverdragelsen, som jeg var inne på i forrige møte:

"Fiskeridepartementet har for sitt vedkommende funnet at det er tilstrekkelig å slå fast at overdragelsen av aksjene i A/S Findus og konsesjonssøknaden ikke på noen måte er gjort avhengig av eller er knyttet til skattemessig særbehandling. Fiskeridepartementet har derfor ikke funnet å burde ta opp de skattemessige spørsmål som kan melde seg idet disse forutsattes behandlet av vedkommende myndigheter etter de bestemmelser som er gjeldende."

Denne saken har sikkert vært behandlet av Regjeringen flere ganger, og av flere departementer – blant andre Fiskeridepartementet og Industridepartementet og sannsynligvis også Finansdepartementet. Fiskeridepartementet kan vel ikke skyve et så viktig spørsmål som dette over på Finansdepartementet, og si at det nærmest er Fiskeridepartementet uvedkommende – Finansdepartementet må ta opp det spørsmålet – og på den bakgrunn be fiskerikomiteen og utenrikskomiteen gi sitt samtykke til at konsesjon blir meddelt.

Det heter videre:

"Ved overdragelsen av aksjene i A/S Findus, Hammerfest, tilføres ikke dette anlegget øket kapital. Det er således intet som tyder på at anlegget vil bli utvidet."

Jeg leste nettopp i går i avisen at myndighetene i Hammerfest hadde hatt et møte hvor man diskuterte en plan om en byutvidelse, idet man regnet med at innbyggerantallet ville øke fra 6000 til 10 000 på grunn av utvidelsen av Findus. I de dokumentene vi har fått, står det at fabrikken i Hammerfest bare har 2/3 kapasitetsutnyttelse på grunn av for liten fisketilførsel. Til det er å si at ingen av fryseriene i Finnmark – og det gjelder også andre steder – har mer enn 2/3 kapasitetsutnyttelse. Noen steder får man ikke nok råstoff til 2/3 kapasitetsutnyttelse heller – Finnmark er kanskje best stilt i så henseende, men heller ikke der får man råstoff til mer enn 2/3 kapasitetsutnyttelse. I så henseende står ikke Findus i Hammerfest i noen annen stilling enn andre fryserier i Finnmark.

For øvrig er det jo slik at enten man skal bygge et fryseri eller et vanlig fiskeforedlingsanlegg, må kapasiteten være større enn den vanlige fisketilførsel tilsier. Fiskeriene går jo i bølgegang – av og til er det et rikt fiske selv på en årstid da det ikke pleier å være det, og andre ganger kan det være et dårlig fiske på en tid av året da det pleier å være et rikt fiske. Apparatet må være slik at det kan ta imot mer enn vanlig når det er rikt fiske, og derfor må det være en del overkapasitet i fryserinæringen. Slik må det nå engang være når man skal produsere fiskevarer.

Det står videre på side 5:

"Selv om en godkjenner overdragelsen av aksjene og gir konsesjon, har en ikke med det samtykket til enhver utvidelse. Forutsetter utvidelsen kjøp eller leie av et annet fryseri, kreves ny konsesjon."

Ja, det er klart, og vi venter jo på den loven som skal regulere dette.

Og så fortsetter det med:

"Det samme gjelder dersom en utvidelse medfører kjøp eller leie av grunn eller fast eiendom. I disse tilfeller har altså myndighetene full kontroll med utviklingen og vil kunne foreta konkrete vurderinger."

Det er også helt greitt. Man har kontroll når det gjelder kjøp eller leie av grunn og kjøp eller leie av andre fryserier. Men så står det øverst på side 6:

"Slik Findus-anlegget i Hammerfest nå er bygget ut, forutsettes kjøp av halvfabrikata fra andre fryserier. Der er også forutsetningen å øke disse kjøpene ved produksjonsavtaler eller produksjonssamarbeid med bestemte fryserier."

Da er det jo underforstått at de har anledning til å øke sin produksjon. Og myndighetene i Hammerfest kan jo ikke uten videre ha regnet med at byen skal få 10 000 innbyggere og at fabrikken skal ha så stor produksjon at den kan gi arbeid til så mange mennesker. De må jo ha samrådd seg med bedriften. Hvis vi sier at bedriften har 500 arbeidere i dag, og skal få 500 arbeidere til, slik at den får 1000 arbeidere – og det må jo være betingelsen for en slik befolkningstilvekst – vil dette viktige spørsmålet melde seg: Hvordan skal man skaffe fisk til en så stor produksjon? Og når fryseriene andre steder mangler råstoff i dag, vil ikke situasjonen for dem bli enda verre når anlegget i Hammerfest kommer til å ta enda mer av den fisken som blir fanget utenfor Finnmark?

Da vi behandlet spørsmålet om garanti for et lån på 12,5 mill. kroner, ble det i all fall antydnet som en slags forutsetning fra Findus at Findus skulle anskaffe to nye trålere i tillegg til dem man hadde, for å øke råstoffkvantumet ved eget fiske. Det ble vedtatt av Stortinget, men Findus har ikke anskaffet de to nye trålerne. Stortinget fattet vedtak om prioritetsvikelse for 10 mill. kroner, men fram til i dag har ikke Findus anskaffet nye trålere. De har fremdeles bare fire trålere, og leier trålere og andre båter til visse tider av året.

Jeg synes at hvis man skulle selge til et utenlandsk konsern som dette – 20 pst. er jo norske interesser – måtte man i det minste kunne kreve at det skaffet seg råstoff ved eget fiske, og ikke, som hittil, ødelegge for andre fryserier i Finnmark, med det resultat at det blir arbeidsledighet andre steder. Det har delvis vært tilfellet nå, og slik vil det sikkert komme til å utvikle seg hvis man skal øke kapasiteten og virksomheten i Hammerfest. Det er den ene siden av saken.

En annen side av saken – som også har vært nevnt tidligere – er at Frionor jo består av en kjede på 50 fryserier i landet vårt. Frionor har arbeidet godt, og økte i 1961, som nevnt sist, sin eksport av frosne fiskevarer med 34 pst. De er ikke så små som mange tror – heller ikke når det gjelder eksport til England. En ny statistikk som jeg har fått på kontoret, viser at vi i 1961 eksporterte 3 990 tonn fiskevarer til England. Derav eksporterte Frionor 1 249 tonn, eller ca. 31,3 pst. Resten var eksport fra Findus og andre fryserier. Jeg kan nevne at det ikke forelå statistikk for Findus – det har vel kanskje Fiskeridepartementet – men man regner med at heller ikke Findus eksporterte mer enn ca. 1 500 tonn til England, altså noe mer enn Frionor. England er jo likesom det store kortet for Findus, men man er altså ikke kommet lenger med eksporten dit enn disse tallene viser.

Når det gjelder Sverige, eksporterte Frionor 52 pst., og Findus og andre firmaer i Norge som selger til Sverige, utenom Frionor, eksporterte tilsammen 48 pst. Det samme er tilfelle når det gjelder eksport til andre land. Når det gjelder eksporten til Sveits for eksempel, har Frionor 97 pst. og til Holland 88 pst.

Det ble også nevnt sist – som en forklaring på hvorfor fiskerorganisasjonenes folk er så betenkt når det gjelder spørsmålet om å gi konsesjon på det nåværende tidspunkt, før saken er mer avklaret – at man er redd for å miste den sterke kjeden som vi nå har i Frionor. Hvis enkelte ledd faller ut, vil kjeden bli svekket og til slutt vil kanskje Nestlé ha hånd om hele den norske produksjonen og selge den i sitt varemerke, og da vil det selvfølgelig oppstå vanskeligheter for fiskerinæringen for

øvrig. Det er en slik utvikling man er redd for fra fiskernes side. Statsråd Holler sa sist at han ikke kunne forstå dette resonnementet, for hvis fiskerne kunne få bedre priser et annet sted, kunne de jo bare selge fisken sin der. Men det er ikke så enkelt. Forholdet er at fiskerne ser lenger enn som så. Det hjelper ikke dem at de får god betaling for fisken den første tiden, når de må regne med at denne bedriften som betaler så godt, senere vil ha det i sin makt å få prisene senket. Det er slik fiskerne ser på saken.

Formannen: Jeg tror det vil være en fordel at fiskeriministeren får ordet med en gang for å svare til hr. Johs. Olsen.

Statsråd Lysø: Først vil jeg gjerne korrigere den opplysningen jeg ga her angående fordelingen av aksjekapitalen – noe som jeg var usikker på – når det gjelder Freia og Marabou. Jeg har her en oversikt over det. I henhold til den oppgaven som foreligger, har Freia som selskap 30 pst. av aksjene i Marabou, men dessuten er det en rekke norske statsborgere som har aksjer i Marabou, slik at aksjemajoriteten i Marabou er på norske hender. Hvor stor denne aksjemajoriteten er, har jeg ikke oversikt over.

Når det gjelder den avtalen som hr. Johs. Olsen var inne på, mellom Findus i Hammerfest og det nye selskapet, heter det i avtalens punkt 1 at overdragelse av aksjene med de nødvendige tillatelser, konsesjon til å eie og drive Findus-anlegget i Hammerfest, er gitt en frist til 31. desember 1963. Hvis det nye selskapet ikke har kunnet få konsesjon i løpet av denne fristen, faller denne del av avtalen bort. Det er altså inntatt i avtalekomplekset mellom disse. Men det heter videre at Findus International S.A. kan ensidig forlenge denne fristen til 31. desember 1964. – Det kan altså *de* gjøre, men Findus i Hammerfest kan ikke begjære den forlenget. Det er opp til det nye selskapet å bestemme om avtalen skal forlenges eller om denne del av avtalen, punkt 1, skal gå ut for godt.

Hr. Johs. Olsen var også inne på dette som er nevnt om at de dypfrosne fiskevarer utgjør mer enn 30 pst., og at det har vært en pionérvirksomhet. Det er jo ikke ment i relasjon til andre selskaper som har solgt frossen filet, men i relasjon til den samlede omsetning av dypfrosne produkter som Findus har og at fiske var en pionervare i forhold til andre dypfrosne varer som fjærkre, frukt, grønnsaker osv.

Videre var hr. Johs. Olsen inne på det som står på side 4:

"Til det spørsmålet stortingsrepresentant Borgen har stilt, kan svares at lånevilkårene ikke pålegger A/S Findus noen plikt til å drive virksomheten i Hammerfest."

Her har hr. Johs. Olsen fullstendig misforstått det hele. Det er ikke i relasjon til avtalen med Findus International S.A. – det er i relasjon til det lån som ble gitt av Utbyggingsfondet, og i den forbindelse er det ikke pålagt Findus noen plikt til å drive i Hammerfest. Det har ikke noe med denne avtalen å gjøre.

Hr. Johs. Olsen var også inne på den skattemessige side av saken. Jeg må fremdeles fastholde at det ikke kan være en oppgave for Fiskeridepartementet å vurdere hvorledes Oslo kommune og eventuelt staten vil se på det skattemessige

spørsmål i forbindelse med den kapital som Freia får utbetalt hvis konsesjon blir gitt. Jeg mener fremdeles at det er en sak som Fiskeridepartementet ikke har muligheter for å vurdere. Det må være Oslo kommune og staten ved Finansdepartementet.

Til de øvrige merknadene vil jeg si at jeg tror ikke det er mulig å føre en så hypotetisk diskusjon som den hr. Johs. Olsen la opp til, om hvilke vanskeligheter det nye selskapet eventuelt vil legge i veien for andre bedrifter. Det jeg gjerne igjen vil slå fast – og som er den faktiske situasjon – er at det både tidligere og i de senere år har vært lange perioder hvor fiskerne i Finnmark ikke har fått levert fisken på grunn av mangel på kjøpere. Både i sommer og nå i høst har en del fiskere måttet avslutte fisket på den beste tiden og reise hjem igjen, mens andre har måttet innskrenke fisket til 2–3 dager i uken fordi det ikke har vært kjøpere. At man i en slik situasjon kan påstå at Findus har ødelagt – og vil komme til å ødelegge – for andre bedrifter i Finnmark, er en tankegang som jeg ikke kan følge.

Jeg vil også få opplyse at om Findus-anlegget i Hammerfest blir overtatt av det nye selskapet, har dette sagt seg villig til å samarbeide med Frionor i den utstrekning det viser seg ønskelig, og det har sagt seg villig til å inngå produksjonsavtaler med andre fryserier. Det har sagt seg villig til å forhandle med Frionor om løsningen av dette spørsmålet. Selskapet er villig til å samarbeide med Frionor, og på bakgrunn av de konsesjonsvilkår som man vil stille, kan jeg på ingen måte være enig i de hypotetiske perspektiver som hr. Johs. Olsen trakk opp for utviklingen i Finnmark.

Borgen: Siden møtet sist har vi i disse to komiteene fått en del dokumenter som gir oss ganske mange opplysninger, men jeg vil gjerne ha sagt at fremdeles mangler det en god del på at en som ikke har arbeidet med dette på forhånd, ut fra disse dokumentene kan få full oversikt over de springende punkter i saken.

Jeg tenker for det første på hvilke vilkår det nye selskap, Nestlé, kommer til å få i forbindelse med eventuell konsesjon til overtagelse av virksomheten i Hammerfest, for det annet på oppgjøret med Freia/Marabou, skatteforholdene og hvordan det skal forholdes med tilbakebetaling av de lån som er gitt selskapet osv. Det mangler ennå en god del i all fall på min forståelse av hvordan de konkurranseregulerende forhold vil bli mellom Nestlé og Freia/Marabou. Det skulle være interessant å vite om det f.eks. er truffet noen avtale der Nestlé gir en motytelse i form av at Freia/Marabou får større andel i sjokolademarkedet. Det er ting som ligger litt på siden av saken, men det ville være av stor interesse å vite om det var noe slikt med i bildet.

Når det gjelder det papiret som vi fikk akkurat før vi skulle opp på møtet, og som er gjennomgått her i dag, så oppfatter jeg det som et forsøk på skriftlig å imøtegå en del av de argumenter som ble anført muntlig her i det siste møte. Det er prisverdig at det er lagt så pass stor vekt på dem, men jeg må nok også si at jeg synes ikke imøtegåelsen har vært særlig vellykket, selv om tida siden siste møte er brukt til å gi det skriftlig.

Det spørsmålet jeg rettet på forrige møte, og som er blitt besvart her, har alt vært noe diskutert. Jeg vil for min del gjerne ha sagt at når det nå er dokumentert at de lånevilkår A/S Findus har vært pålagt i forbindelse med lån og støtte som selskapet har fått gjennom åra, ikke gir grunnlag for å pålegge noen *plikt* til å fortsette virksomheten, så har det vært vist forbausende liten forutseenhet fra dem som ga denne støtten. Om det faller tilbake på Stortinget, eller om det er departementet som har ansvaret for det, vil jeg ikke ha sagt. Men jeg må i all fall beklage at det har vært vist så liten forutseenhet at det ikke er knyttet noen forpliktelse til om i all fall i en viss periode å opprettholde virksomheten.

Når det gjelder det punktet på side 2, som hr. Johs. Olsen nevnte, og som har vært diskutert her, om frossenfisken har vært en pionérvare, så synes jeg det er nokså løyerlig at vi får den argumentasjon fra statsrådets side nå at det ikke har vært tenkt på pionérvare i vanlig forstand når det gjelder fiskevarer, men pionérvare for frosne grønnsaker, kjøtt og kyllinger og den slags ting, for det vi har diskutert, har jo vært mulighetene for å bringe norsk *frossenfisk* ut på verdensmarkedet. Det er jo i den relasjon hele vår diskusjon har gått.

Jeg vil i denne forbindelse og i relasjon til de tall hr. Johs. Olsen nevnte for Frionors omsetning, spørre om vi ikke kan få ganske omgående lagt fram en tilsvarende oversikt over hvilken andel av norsk frossenfiskeksport A/S Findus har hatt til de respektive markeder som det har vært snakk om? Da ville vi jo ha et konkret grunnlag for å bedømme hvilken rolle A/S Findus har spilt i frossenfiskeksporten. Vi fikk i forrige møte nevnt et samletall – det står vel i noen av dokumentene også – men jeg tenkte det kunne være av interesse å få vite det fordelt på de respektive markeder i Norden og andre steder, på samme måte som det foreligger oppgaver for Frionor, og hvilke kvanta som fordeler seg på "de andre" eksportører.

Jeg savner også en reaksjon på to konkrete og etter min oppfatning avgjørende punkter. Det vi kom fram til på møtet forrige gang, var at det var to hensyn som var dominerende. Det første var hvordan det går med Hammerfest og virksomheten der om Nestlé nektes konsesjon. Kan det være mulig å få noen til å overta virksomheten? Vil Hammerfest, fordi Freia/Marabou trekker seg ut, kunne komme til å lide overlast i form av svekket beskjeftigelse? Det var det ene store problemkomplekset.

Det andre var hvordan det kan være mulig å få solgt tilstrekkelige kvanta norsk frossenfisk ved eksport, og det ble anført fra dem som var tilbøyelig til å mene at konsesjon burde gis, at det var nødvendig for norsk fiskeeksport at denne kom inn i den store fryseri- og salgskjeden som Nestlé delvis har bygd ut og fortsatt akter å bygge ut.

I relasjon til disse to hovedproblemer synes jeg det hadde vært rimelig om vi til dette møte hadde fått oppgitt for det første hvilke norske interessenter som har vært spurt om de kan tenke seg å overta Hammerfest-anlegget i stedet for Nestlé, når Freia/Marabou absolutt vil kvitte seg med det, og for det annet hvilke vilkår disse norske interessentene i tilfelle har vært forespeilet. Disse to spørsmål synes jeg det er av helt avgjørende betydning å få en klar redegjørelse for, og jeg ber om at de blir

besvart. Hvis de to statsråder har opplysninger som de kan legge fram skriftlig, er det selvfølgelig å foretrekke, men jeg skulle tro at etter de langvarige overveielser som har funnet sted omkring denne sak, så har herrene alle opplysninger her klare i hukommelsen.

Det andre temaet, i hvilken utstrekning det er nødvendig for norsk frossenfiskeksport å engasjere seg i en slik stor internasjonal kjede, bør også belyses så grundig som på noen måte mulig. Uten at jeg har fått anledning til å foreta noen som helst egentlig undersøkelse, har jeg i all fall i disse dagene som er gått, fått et levende inntrykk av at det er skjedd veldig overdrivelse på dette punkt når det gjelder å fremstille det slik at norsk frossenfiskeksport er svært avhengig av at den kan betjene seg av et sånt stort internasjonalt konserns apparat for å kunne skaffe tilstrekkelig og fordelaktig avsetning for norsk frossenfisk. På USA-markedet, hvor en etter min oppfatning må regne med at det er meget betydelige ekspansjonsmuligheter, har ikke Findus operert i det hele tatt, mens Frionor er ganske bra inne der. I Europa er Findus' apparat for frossenfisk under oppbygging, mens det er andre som forlengst har sine apparater fullt ferdig.

Jeg skal ikke gå noe mer inn på dette, men de to punktene jeg nevnte, synes jeg er av så pass sentral betydning at de bør få en grundig og langt bedre avklaring enn vi har fått hittil, og jeg tør be om at det blir søkt gjort.

Formannen: Jeg vet ikke om jeg misforsto hr. Borgen, men jeg vil bare gjøre oppmerksom på at utkastet til konsesjonsvilkår for Findus International S/A er blant de dokumenter som er delt ut.

Bondevik: Eg er takksam for at det var høve til å få desse dokumenta, som eg synest var nokså naudsynlege for å gjera situasjonen noko klårare enn han var på det siste møtet.

Eg har svært lite å leggja til det som eg sa sist, men eg vil koma litt inn på tidspunktet, som departementet særleg er inne på i sitt notat på side 1. Eg er samd med fiskeriministeren i at det at Regjeringa, slik som hr. Johs. Olsen nemnde, kunne venta til utgangen av 1965, er lite realistisk. Eg trur ikkje ein i noko høve treng å venta så lenge. No er det vel heilt klårt at ein kan venta til utgangen av 1963 – eg skjøna at også fiskeriministeren meinte det – fordi desse aksjane ikkje vil verta overdregne før då, eventuelt eitt år etterpå, men det er det i tilfelle Findus International som avgjer. Eg for mitt vedkomande ser det difor slik at det ville vere ein føremon at denne saka kvilte til hausten 1963. No meiner departementet rett nok at dette snautt vil endra grunnlaget for vurderinga. Det er mogleg, om det veit me kanskje nokolunde like lite alle saman.

Når eg meiner det vil vera ein føremon å kunna venta om lag eitt år, heng det sjølvstøtt saman med at eg reknar med at me då har det klårare for oss om det vert norsk tilknytning til Fellesmarknaden og òg kva vilkår me i tilfelle vil få ved ei slik tilknytning. Eg for mitt vedkomande kan ikkje sjå denne saka isolert. Eg trur at saka faktisk har vorte aktuell på grunn av den nye situasjonen. Går det ikkje altfor seint med våre tingingar når det gjeld Fellesmarknaden, så burde i all fall saka vera meir

klårlagd om eitt års tid. Skulle det ikkje koma opp ting som gjer denne saka meir aktuell eller akutt, vil eg rå Regjeringa til å venta med saka.

Mykje av det andre som står i dette notatet, er vurderingar. Desse vurderingane kan vera rette eller ikkje rette. Det er umogleg å seia, og der kan ein ha ulikt syn på det. Eg vil berre nemna at når departementet synest å vera nokså sikker på at t.d. Findus i Hammerfest ikkje vil verta utvida, som det står på side 5, så synest eg det er nokså dristig å rekna med ein slik situasjon. Det er sjølvsagt også klårt at Regjeringa teoretisk har i si hand å nekta utviding osv., og at konsesjonslova vår, slik som ho er i dag, kan gje oss rett til så å seia å skalta og valta som ein vil på dette området. Men me må ikkje sjå bort frå den ting at det er nokså vanleg at når ein har sagt A, så seier ein B, eller *må* ein seia B. Det er i grunnen det eg er mest redd for, at dette kan utvikla seg slik at ein om ei viss tid kjem i den situasjon at ein ikkje har det frie val i den grad ein skulle ønskja å ha det på det tidspunktet. Dersom dette skulle utvikla seg til eit sterkt monopol – noko som eg ikkje har føresetnad for å dømme om – så veit ein frå røynsler i andre land at dei sterke monopola ikkje er så lette å stogga om dei skulle ønskja å slå meir og meir under seg av same slag industri. Difor er det eg trur at ei utsetjing – dersom ho ikkje har store skadeverknader – er det som ein bør gå inn for på det noverande tidspunktet, så ein i all fall får vita noko meir både om etableringsretten og alt det som høyrer til Fellesmarknaden, om me skulle koma med, og den situasjonen kan eg tenkja meg vert aktuell til dømes ein gong neste år.

Engan: På samme måten som hr. Bondevik skulle jeg gjerne se at Regjeringa utsatte avgjørelsen av denne sak inntil vi får nærmere greie på hvordan det går, om Norge eventuelt blir tilsluttet Fellesmarkedet som fullt medlem og hvilke betingelser vi får. Her kommer jo i høy grad spørsmålet om fri etableringsrett inn i bildet.

Det hevdes at det vil være nødvendig med ytterligere store investeringer i Hammerfest. Jeg må si meg enig med hr. Johs. Olsen, når han peker på at en videre utbygging av Findus i Hammerfest neppe vil kunne skje uten at det ytterligere går ut over råstofftilgangen til andre bedrifter der oppe. Personlig har jeg lenge vært av den oppfatning at utbyggingen i Hammerfest har vært stor nok.

Min kollega hr. Langeland og jeg tok en dissens ved den siste behandling av spørsmålet om prioritetsvikelse av 12 mill. kroner når det gjelder Findus, og jeg vil få referere litt av det vi sier i den dissensen. Det er aktuelt i dag:

"Engan og Langeland kan ikke se at det er reelt behov for ytterligere utbygging av produksjonskapasiteten ved Findus-anlegget. Kapasiteten ved de andre eksisterende anlegg er bare utnyttet med ca. 1/3. Den totale kapasitet ved anleggene utenom Findus er beregnet fra 60 til 80 000 tonn pr. år., mens produksjonen utgjør ca. 25 000 tonn."

I en uttalelse til Fiskeridepartementet den 30. januar 1959 fra Norsk Frossenfisk A/L heter det at en i forbindelse med Brofoss-innstillinga har analysert tre driftsår for i alt 24 bedrifter i Finnmark, Troms og Nordland. Dette var bedrifter som har hatt produksjon i minst to år. Resultatet var at i Finnmark var det to fryseribedrifter som hadde hatt produksjon mellom 100 og 149 skift pr. år, fire

bedrifter hadde en produksjon på mellom 150 og 199 skift, og bare to bedrifter hadde en produksjon på over 200 skift pr. år. Disse to hørte til de minste anlegg, med en skiftproduksjon på bare 1,4 og 2 tonn.

Hr. Borgen var inne på at han ventet svar fra fiskeriministeren på spørsmålet om hvor stor eksporten fra Findus var, og hvor stor eksporten har vært til forskjellige land fra Frionor, fra Norsk Frossenfisk. Det er tall som jeg også er interessert i. Jeg kjenner dem for så vidt og kunne godt referere dem her, men jeg vil gjerne at fiskeriministeren skal referere dem. Det er illustrerende tall. Tallene viser at Norsk Frossenfisk har eksportert 2/3 av det landet har eksportert av frossenfisk. Her har man en kjede av bedrifter som er tilsluttet en vel oppbygd organisasjon, hvor man har dyktige folk som har reist på Kontinentet og Amerika og virkelig fått godt fotfeste på markedene.

Skulle vi stille oss slik som jeg var inne på i det forrige møtet, at vi ødelegger råstofftilgangen til disse bedriftene, så vil det, som også hr. Flem var inne på sist, bli spørsmål om mulighetene for at det kan bo folk utenfor de større sentra. Jeg sier det så drastisk, for det er det som kommer til å skje at hvis bedrifter der oppe må legge ned, så flytter naturligvis ungdommen til denne byen som nå skal bli på 10 000 mennesker. Og det er vel vår oppgave å stille oss slik at det ikke oppstår slike vanskeligheter. Dette ser jeg som meget vesentlig.

Derfor må jeg igjen si meg enig i det hr. Bondevik var inne på, at det ville være en fordel hvis vi kunne vente ett år så vi får se hvordan det utvikler seg med forholdet til Fellesmarkedet. Hvis det blir fri etableringsrett, vil jeg si at da kan det like godt være Nestlé som får konsesjon som noe annet utenlandsk konsern. Men jeg vil først gjerne se hvor vidt våre forhandlere, sjøl om det blir fullt medlemskap i Fellesmarkedet, kan makte i all fall å begrense denne etableringsretten. Det er vel det mest avgjørende spørsmål i hele saken.

Statsråd Holler: Jeg skal ikke gå inn på argumentasjonen i sin alminnelighet. Jeg har inntrykk av at her står argumentene stort sett oppmarsjert på begge sider, og man kommer tilsynelatende ikke særlig lenger når det gjelder vurderinger.

Jeg skal få lov å komme med noen få korte merknader, først når det gjelder skattespørsmålet. Det er kanskje ikke helt klart i dette dokument hva man eksakt tenker på, men det kan være én av to ting. Enten kan det være beskatningen i forbindelse med overdragelsen som sådan, altså beskatning av selgende gruppe, og i så fall foreligger det bestemte regler som må gjelde her som for alle andre, lignende tilfelle. Man kan ikke gjøre noen forskjell. Eller man kan tenke på virkningen for inntektsskatt til stat og kommune, og hvis det er det man har hatt i tankene, må man jo også der si at vi har en rekke utenlandske selskaper i Norge og vi må følge de samme skattemessige prinsipper som følges for utenlandske eller kombinert norsk-utenlandske selskaper. Man kan ikke i konsesjonsvilkårene stille opp bestemte skattepolitiske vilkår, det ville i all fall være en helt ny ting, og jeg er i tvil om det ville være en klok og riktig ting å gjøre.

Så var det det som ble nevnt her, om at man ikke hadde vært forutseende hvis man ikke i forbindelse med lån hadde formulert en plikt til å drive. Altså: Ingen kan pålegge noe menneske en plikt til å tjene penger. Hvis man ikke er i stand til å drive, så må man stenge bedriften, her som på alle andre områder. Og er de i stand til å drive, så gjør de det og betaler renter og avdrag. At man skulle stille opp et slikt vilkår på forhånd, har i all fall aldri jeg kjent til i min praksis, så jeg kan ikke se at det skulle ha noe med mangel på forutseenhet å gjøre i det hele tatt.

Ellers vil jeg bare gjøre en kort merknad til hr. Johs. Olsen. Det han var inne på, nevnte jeg også uttrykkelig i mitt innlegg i forrige møte. Det kunne være logisk å frykte for at man på lang sikt kunne få den utvikling at selskapet skulle vokse og sikre seg kontroll over en så stor del av råstofftilførselen at det gjenopptok den gamle væreiers rolle og så begynte å trykke prisene. Til det er å svare det jeg sa sist, at det er et spørsmål om konsesjonsvilkår, og de konsesjonsvilkår som her er formulert, sikrer en absolutt kontroll i så måte. Så det hr. Johs. Olsen, hvis han da også representerer fiskerne, i virkeligheten frykter, det er at Fiskeridepartementet eller myndighetene i det hele tatt ikke er i stand til å følge opp dette konsesjonsvilkår. Da må man argumentere med hvorfor man tror det, hvorfor man ikke skulle være i stand til her å foreta en rimelig avbalansering mellom disse hensyn og hensynet til alle andre interesser. For vilkårene ligger klart på bordet, og det er vilkår som er eksakt formulert i den forstand at de kan følges opp, i motsetning til andre vilkår som ifølge sakens natur må være mer normerende og retningsgivende for opptreden. Da må en si at man ikke har noen tro på disse vilkår, og det kan selvsagt være en vurdering, men her har man i all fall full anledning til å følge det opp.

Når det gjelder EEC vil jeg bare gjenta at jeg ikke kan se hva man vinner ved en utsettelse i relasjon til fellesmarkedsforhandlingene. Enten kommer vi med i Fellesmarkedet, og da må vi følge de regler og prinsipper som man kommer frem til ved forhandlingene, og de må gjøres gjeldende for dette firma som for andre firmaer med utenlandsk kapital. Eller man kommer ikke med, og i så fall kan man drive med de bestemmelser og den praksis som man ønsker for dette som for andre firmaer. Så hva man oppnår i så måte ved å utsette dette, kan jeg ikke se har vært konkret påvist. Det har bare vært sagt at det vil være ønskelig i sin alminnelighet, i mer generelle vendinger, men at det har vært konkret påvist, har jeg ikke kunnet oppdage.

Det man derimot med sikkerhet kan si at man oppnår, det er å forlenge hele utrygghetsperioden for Hammerfest by – det oppnår man med sikkerhet. Det er i all fall nokså konkret.

Ellers må jeg si at jeg synes det er en eiendommelig dobbelthet til stede i argumentasjonen. På den ene side refererer man tall og peker på hvor dyktige de norske bedrifter har vært – de har øket eksporten så og så meget for norsk frossenfisk, de har trengt inn på så og så store markeder, osv. På den annen side er man redd for at de ikke skal greie seg i konkurransen hvis denne konsesjonen blir gitt. I og med at vi har kontroll over den fysiske utvidelse av selskapets virksomhet kan ikke jeg se at der er noen grunn til å frykte dette. Er det slik at den norske fiskeforedlingsindustri har hevdet seg godt, og så vidt jeg forstår – jeg kjenner ikke

disse forhold i detalj – har de i hvert fall hatt en betydelig ekspansjon når det gjelder salg, da ser jeg ingen grunn til at det ikke skulle være mulig å satse på dette alternativ også for fremtiden. Det er ikke her snakk om enten/eller, det er snakk om både/og.

Når man har kontroll også over det utenlandske alternativs ekspansjon, må jeg si at her ser jeg muligheter for å få til en avbalansert utvikling der de norske interesser kan bli fullt ut ivaretatt i den utstrekning de selv er villig til å være med og satse på å bygge ut den norske del av denne industri.

Helge Jakobsen: For meg står forholdet sådan: at det gjelder å få en best mulig pris for det fiskerne tar opp fra havet. Og da kan ikke jeg se at det er noe galt at det er flere som melder seg på markedet, og at det er flere som fører det fiskerne tar opp ut på de store salgsmarkeder.

Det har vært hevdet nå at Frionor med sine 50 anlegg har ført 2/3 av vår eksport ut på markedet, og det er aldeles utmerket, men da må man videre si, når det enkelte anlegg Findus med et par mindre anlegg i tillegg har tatt 1/3, at det er ganske bra det også. Jeg kan i all fall ikke se at det kan bety noen fare for Frionor, om denne målsetting å bringe varene ut på markedet, nåes gjennom flere kanaler. Tvert imot, det vil oppstå en viss konkurranse, og det er sunt i seg selv.

Men en annen ting er at det jo må være et av hovedpoengene at fiskerne kan få solgt sine varer til best mulig pris, og da forstår jeg ikke det resonnement som hr. Johs. Olsen gjør gjeldende her. De gamle væreierne var jo i sin tid imot at der kom inn nye anlegg, de var imot at fiskersamvirkelagene fikk kjøpe fisk og omsette den, og det ser nesten ut som om den samme mentalitet begynner å gjøre seg gjeldende på nytt – det skal ikke komme nye impulser.

Det er fremholdt at Nestlé representerer utenlandsk kapital osv., og at det er årsaken til at vi ikke bør la dem få konsesjon. Jeg vil da spørre: Hvordan ville det sett ut med vår industriproduksjon og med vårt næringsliv ellers, med skipsfarten osv. hvis man ikke hadde hatt den utenlandske kapital? Vi har Syd-Varanger, vi har Norsk Hydro, og vi har en lang rekke andre industribedrifter som har fått tilført utenlandsk kapital, og de har levert et utmerket arbeid som hele vårt samfunn har høstet av. Nå har vi spørsmålet om vi skal gi konsesjon til dette selskapet, og jeg vil si at jeg kan ikke se at det kan være noen fare ved det, all den stund myndighetene har hånd over vilkårene for en eventuell utvidelse, og Råfisklaget fastsetter minstepriser på varene. Jeg vil videre si at for Hammerfest by og for fiskerne er det meget beklagelig at man skal være imot at varene føres ut på de store salgsmarkeder og derved gi best mulig pris til fiskerne.

Borgen: Jeg forstår det er riktig som statsråden sier – selvfølgelig – og som det har vært gitt uttrykk for ellers her, at det *ikke* er satt noe vilkår for de lån og den støtte som har vært gitt til Findus, og at en derfor i dag står uten noe som helst krav overfor bedriften på at den skal fortsette virksomheten. Dette sier statsråden er en selvfølgelig ting. Det har ikke vært spørsmål om vilkår i det hele tatt, og derfor er det ikke spørsmål om forutseenhet. La gå at det er riktig, det har vel foregått slik.

Men når en ser på det rent praktisk, må en allikevel undre seg over at det gjennom lengre tid blir gitt så vidt meget i støtte fra det offentlige side, uten at det skal kunne forlanges noe tilbake i form av en viss kontinuitet i driften. Det er ikke mer enn halvannet år siden det ble foretatt en ganske betydelig ny kapitalinnsprøyting i dette anlegget, og etter så kort tid står vi altså overfor at en ikke kan se at dette hefter det minste. Bedriften skal stå fullstendig fritt til å kunne løpe fra det hele, fordi det nå kommer opp at det ikke har vært penger å tjene på denne virksomheten. I den forbindelse kan en jo være fristet til å spørre om det er på det rene om det har vært foretatt rasjonelle investeringer hele veien – har det vært foretatt noen vurdering av det? Det har i all fall vært litt snakk om det mann og mann imellom, at det har vært satt inn maskiner som er blitt byttet ut etter kort tid, fordi det har vært foretatt direkte feilinvesteringer. Jeg er ikke på noen måte sakkyndig og gir det bare for det jeg har hørt, men dette har vært anført. Det kunne i all fall være grunn for staten, når den gir så vidt stor støtte som den har gitt i dette tilfelle, til å følge med så pass at man visste om det har vært foretatt rasjonelle og riktige disposisjoner eller ei, eller om det er slik som det nå søkes framstilt, at det også ut fra helt rasjonell og riktig drift ikke er mulig å fortsette virksomheten på forretningsmessig grunnlag.

Det har vært diskutert en del om konsesjonsvilkårene, og statsråd Holler sier at når staten har kontroll med den fysiske utvidelse av bedriften i Hammerfest, over ekspansjonsvirksomheten i det hele tatt, så er det ingen fare for at dette skulle kunne komme til å bli noe forstyrrende element. Nei vel, det er mulig at en kan ha en gardering den veien. Likeså at det ikke vil bli foretatt utvidelser og nyinvesteringer, utvidelser av kapasiteten som kan volde noen større forstyrrelser enn det har vært hittil, skjønt av de dokumenter vi fikk forelagt oss nå fikk i all fall jeg inntrykk av at det var forutsetningen at det skulle skje en ganske betydelig nyinvestering. Det er mulig at det er en feillesning fra min side, men det så for meg ut som om det skulle skje en nyinvestering på 24–25 mill. kroner i anlegget. Vel, la det ligge, det vil etter det som er sagt – i tilfelle bli under kontroll. Men en ting kan ikke jeg se at der finnes kontrollmulighet overfor i forbindelse med det utkastet til konsesjonsvilkår som foreligger, og det er bedriftens prispolitikk. Den er ikke nevnt i det hele tatt i utkastet til konsesjonsvilkår, og en skulle også tro at om det hadde vært tatt inn noe for å kunne føre kontroll med det, ville det i praksis vært overmåte vanskelig å gjøre det. Og der er en etter min oppfatning ved det absolutt springende punkt når det gjelder forholdet mellom denne bedriften og de andre fryserier som ligger transportmessig slik til at det kan være konkurranseforhold mellom dem.

Til slutt har jeg lyst til å spørre om en ting: Om det ikke fra Regjeringens side har vært tenkt over hvordan det vil stille seg med en framtidig rasjonalisering av den norske frossenfiskeeksporten hvis en forholdsvis stor del blir overtatt av et internasjonalt storkonsern? Det kunne nevnes analoge forhold når det gjelder norsk landbrukseksport, men det behøver jeg ikke å trekke inn. Vi kan se på hva danskene har gjort på samme område, hva New Zealand har gjort. Når de opptrer på eksportmarkedet, så opptrer de som en enhet, selv om det hjemme og som deleksportører opptrer både produsentorganisasjoner og private eksportører. De opptrer som en enhet utad, og kan på den måten eliminere konkurransen fra sine

egne eksportører, i høy grad. Og på verdensmarkedet kan det være hardt nok å konkurrere selv om en er fri for konkurransen fra eksportører fra samme land. En kan forestille seg at en framtidig rasjonalisering av vår fiskeeksport vil falle vanskeligere når et storkonsern som Nestlé er blitt engasjert, for det vil nødvendigvis ta på seg noe i retning av konkurransebegrensning på eksportmarkedene. – Jeg vil gjerne høre om dette har vært overveiet.

Formannen: Statsråd Holler har bedt om ordet for å rette en misforståelse.

Statsråd Holler: Jeg vil bare for å unngå misforståelse med hensyn til den fysiske utvidelse si at jeg har ikke sagt eller ment å si at disse konsesjonsvilkårene skal brukes til å stanse enhver ekspansjon i bedriften. Det som er meningen er at man skal kontrollere at denne utviklingen skjer på en rimelig måte i forhold til andre berettigede interesser. Hvis jeg var uklar på det punkt, beklager jeg det. Det er nettopp det som er poenget naturligvis, at man skal ha ekspansjonen under kontroll og ta hensyn til de andre interesser som kommer inn i bildet, og det vil man ha full adgang til med denne formulering. Er det da slik at man i en gitt situasjon kommer til det resultat at nå vil det ikke være forsvarlig å tillate ekspansjon utover et bestemt nivå for denne bedrift fordi det ligger slik og slik an på andre områder eller i andre distrikter, vel, så kan man si nei. Er det forsvarlig, sier man ja.

Kan jeg bare med det samme få komme med en merknad til dette med prispolitikken, som hr. Borgen var inne på. Det har i virkeligheten to sider. Det ene er spørsmålet om produksjonsprisen, altså prisen ved levering fra produksjonsselskap til salgsselskap. Det andre er spørsmålet om råstoffprisen, altså hvilken pris produksjonsselskapet skal betale for råstoffet. Hr. Borgen presiserte ikke hva han tenkte på, men han nevnte "de andre selskapene", så jeg går ut fra at det var råstoffprisen han hadde i tankene.

Når det gjelder produksjonsprisen, er det jo tatt med den vanlige formulering som man har i konsesjonsvilkår, at man skal drive som et selvstendig selskap etter sunne forretningsmessige prinsipper. Men når det gjelder det andre spørsmålet må jeg si at det er vanskelig for Industridepartementet å stille et konsesjonsvilkår i forbindelse med prisen på råstoffet. Skal vi si at de skal betale høyest mulig pris av hensyn til fiskerne, eller skal vi si at de skal betale lavest mulig pris for ikke å utkonkurrere den øvrige norske fiskeforedlingsindustri med hensyn til råstofftilgang? Jeg får aldri tak i hva folk egentlig mener om denne saken, for av og til snakker de om det ene, og av og til snakker de om det andre. Men begge deler er jo ledd i vår fiskeripolitikk. Og er det slik at bedriften begynner å betale overpriser, så kan man innføre maksimalpriser, hvis det er det foredlingsindustrien vil ha og hvis fiskerne vil godkjenne det, det er ikke noe spørsmål om konsesjonsvilkår i det hele tatt. Maksimalpriser kan man sette på de varer hvor man finner det nødvendig og riktig, hvis en slik situasjon skulle oppstå. Så det er et spørsmål som i virkeligheten kan holdes utenfor diskusjonen om konsesjonsvilkårene, så vidt jeg kan se.

Statsråd Lysø: Jeg vil få svare på noen av de spørsmål som er stillet.

Hr. Borgen spurte om den konkurranseregulering som forutsettes for det nye selskap også omfatter salg av sjokolade. Til det kan jeg si at det gjør det ikke. Den konkurranseregulering som går inn i avtalen gjelder dypfrysede matvareprodukter. Sjokolade holdes utenfor, så det kommer ikke inn her.

Så et annet spørsmål: Hvorledes går det med Hammerfest hvis konsesjonen blir nektet eller utsatt på ubestemt tid? Jeg tror ikke jeg er i stand til å si konkret hvorledes det vil gå med Hammerfest, men det jeg kan si, det er at bedriften i Hammerfest i tilfelle vil gå en ytterst usikker fremtid i møte. Det må vel alle være klar over. Og hvilke konsekvenser det vil måtte få for Hammerfest, det skal ikke jeg forsøke å definere. Det kan en vel tenke seg til når en vet at Hammerfest så å si flyter på denne bedriften og den virksomhet ellers som er knyttet til bedriften der.

Men jeg har et inntrykk av at man snakker ut fra den forutsetning at fisk ikke kan fiskes eller leveres andre steder enn i Norge. Jeg tror man må prøve å tenke seg om og resonnerer noe annerledes der. Det er jo trass alt en meget beskjeden del av det samlede fiskekvantum som tas opp i verden som Norge bringer på land, og hvis dette selskapet får den oppfatning at de ikke får konsesjon for å produsere ved Hammerfest-anlegget, så må vi ikke se bort fra den mulighet at de vil dekke sitt behov andre steder. Det er fundamentalt galt å resonnerer ut fra det utgangspunkt at hvis de ikke får konsesjon i Norge, ja, så blir de nødt til på en eller annen måte allikevel å kjøpe norsk fisk. Det må vi for all del ikke ha som utgangspunkt, for det er så galt som det kan bli, for de kan dekke sitt behov ved å bygge ut andre steder. Vi vet at de kan gjøre det i Island, vi vet at de kan gjøre det på Færøyene, ja, de kan gjøre det også i andre land. Torsk finnes det også i Canada, f.eks. ved Newfoundland. Så det utgangspunktet mener jeg er svakt. Vi kan få de følgene av å skape vanskeligheter her at dette konsernet kan dekke seg i andre land, i konkurranse med vårt eget.

Så var det hvilke muligheter vi har for å selge frossenfisk. Ja, hvis f.eks. Findus i Hammerfest, som i 1961 omsatte omlag 9 000 tonn filet, skal overtas av andre, så tror jeg det blir problemer i den første tid i alle fall. Det kan vel også bli det senere. Men i tillegg til det har vi jo det forhold at vi må prøve å produsere en større del av det samlede råstoff til filet. Det er jo en målsetting, og det er et påtrengende behov. Og dette, sett i sammenheng med at bedriften i Hammerfest, hvis den da overhodet kunne drives, skulle måtte finne andre kanaler, det tror jeg kan skape store problemer for oss når det gjelder salget av den filet som det blir nødvendig å selge.

Så var det statistikken. Jeg har ikke med meg noen oppgave over fordelingen av Frionor's salg på de forskjellige markeder, for det anså jeg ikke som noen avgjørende ting i forbindelse med en stillingtagen til denne saken. Jeg har statistikk over salget i 1961, og da solgte Frionor 24 000 tonn filet. Til sammen har de 33 000 tonn frosne fiskeprodukter, hvor 24 700 var filet, det øvrige var rundfrossen fisk. Som sagt, jeg har ikke med listen over hvorledes dette fordeler seg på de forskjellige markeder. Jeg tror heller ikke at det, om jeg hadde hatt den, ville ha vært noe avgjørende moment i denne saken.

Så var det spørsmålet – hr. Borgen var sist inne på det, og statsråd Holler svarte for så vidt på det: Hvilket herredømme har man over at de ikke kan drive en priskrig eller gi urimelig høye tilbud på fisk på første hånd? Det har jo også vært et av de momenter som hr. Johs. Olsen ustanselig er kommet tilbake til – hva kan vi risikere av ulykke hvis Findus betaler overpris? Ja – hvis fiskernes oppfatning er den at *det* er en ulykke, så er den saken enkel å ordne. Da kan man innføre faste priser, da har ikke fisker og kjøper lov til å gå til høyere pris. Det er greit nok. Vi har også hatt faste priser tidligere i Råfisklagets distrikt, og det har Råfisklaget adgang til å gjennomføre når som helst, i medhold av råfiskloven. Så den saken må da være såre enkel, hvis man mener at det vil være en ulykke for fiskerne å få overpris, en pris over den fastsatte minstepris. Men erfaringen har jo vist at da Råfisklaget gikk bort fra faste priser, var det nettopp for å åpne adgangen for de kjøpere som av markedsmessige og andre grunner kunne betale en høyere pris, til å gjøre det, og det er fullt lovlig. Men innfører man faste priser – hvilket ethvert salgslag har anledning til å gjøre – så forhindrer man det. Så den saken skulle være enkel å løse, hvis det er det man her fryktet for. – Jeg tror det var det vesentligste av det som har vært anført.

Formannen: Før jeg gir ordet til neste taler, vil jeg gjøre oppmerksom på at tiden går. Jeg har en rekke talere inntegnet, og hvis vi skal ha håp om å komme igjennom talerlisten, må man fatte seg på mindre enn 5 minutter.

Hønsvald: Det var bare et par bemerkninger. Så vidt jeg forsto hr. Borgen, mente han at det var rimelig å innføre en viss plikt til å fortsette driften når man fikk lån av Utbygningsfondet. Hvis det er meningen å innføre den ordningen, tror jeg nok at det vil få visse følger for Utbygningsfondets virksomhet. Hvis det er så at Utbygningsfondet ikke skal låne ut penger til noe foretagende eller gi støtte til noe foretagende uten at man forplikter seg til å drive en viss tid, er jeg redd for at Utbygningsfondets virksomhet kommer til å stagnere ganske betydelig. Det samme vil vel bli tilfelle hvis man innfører den ordningen at skattefrie avsetninger skal etterbeskattes ved salg av en bedrift som er bygget opp ved hjelp av skattefrie avsetninger etter Utbygningsplanen for Nord-Norge. Det er mange bedrifter som har benyttet seg av det. Men hvis man sier til dem som heretter vil gjøre det, at hvis dere noen gang kommer til å selge, så skal dere tilbakebetale den skattefrie avsetningen som dere har nytt godt av – ja, da er jeg også redd for at interessen for å plassere penger i Nord-Norge på den måten vil stagnere. For Freia beløper denne skattefrie avsetningen seg til 4,5 mill. kroner. Jeg var litt overrasket over at det ikke var mer, men det er altså beregnet til 4,5 mill. kroner. Dette beløpet er brukt til å kjøpe maskiner, og disse maskiner er for lengst nedslitt og utskiftet, heter det her i dokumentene. Jeg forsto hr. Borgen slik at han tydet det derhen at det var foretatt feilinvesteringer for disse midlene. Jeg antar at disse maskinene ble innkjøpt da Freia startet der oppe, og siden har gått i 10 år. Man regner vel den naturlige levetid for slike maskiner for 10 år, i mange tilfelle langt mindre enn 10 år, så jeg kan ikke

skjønne at den antagelsen at det skulle være foretatt feilinvesteringer har noe særlig for seg.

Så var det dette spørsmålet om man ikke kunne få andre til å overta driften hvis Freia trekker seg ut. I dokumentene står det at Freia og Marabou kan ikke uten samtykke fra Findus International selge anlegget i Hammerfest til andre før etter 30. juni 1967 uten å sikre at produksjons- og leveringsplikten oppfylles. Jeg er redd for at om man lette med lys og lykte blant norske interessenter, ville man ikke på de vilkårene kunne få noen til å overta disse tingene. Vi er på det området kommet i en tvangssituasjon. Dette er altså en kontrakt som er opprettet mellom Findus International og Freia, og den er ikke underlagt konsesjonsplikt. Og når Freia har bundet seg på den måten, har vi ikke stort mer med det å gjøre. Det er ingen – jeg kan i all fall ikke tenke meg at det er noen – som står ferdig til å overta dette.

Når det gjelder spørsmålet om å utsette saken ett år, vil jeg nevne at det vel kanskje vil bli oppfattet som en indikasjon på at de ikke får konsesjon, og da vil vel stagningen eller nedbyggingen av Hammerfest-anlegget begynne nokså snart. Det er i all fall den risikoen vi løper ved å utsette saken.

Det har også vært nevnt her dette forholdet med etableringsretten om vi kommer med i EEC. Nestlé, og dermed også Findus International, er et sveitsisk selskap. Sveits vil, så vidt jeg skjønner, ikke komme med i EEC som medlem, og kommer derfor ikke inn under etableringsretten. Det er jo også et forhold som man bør være oppmerksom på. Om Freia trekker seg ut og altså fremdeles er villig til å selge etter 1967, kan man da naturligvis få andre utenlandske interesser til å interessere seg for å kjøpe fabrikkbygningen der oppe, men er det noe bedre at vi får f.eks. et tysk konsern til å overta der oppe enn et sveitsisk konsern? Jeg kan ikke skjønne at det skulle representere noen fordel.

Jeg ser det slik at enten vi kommer med i EEC eller vi blir stående utenfor, blir vi i like høy grad avhengig av å ha det best mulig utbygde salgsapparat. Det står for så vidt ferdig. Vi har Frionor, som har sitt, og vi har altså Nestlé's apparat, som også er utbyggt. Jeg ville anse det for meget naturlig om det f.eks. mellom Frionor og Nestlé ble etablert et samarbeid når det gjaldt prisene på verdensmarkedet. Jeg tror begge parter ville være interessert i det, og jeg tror det ville være en helt naturlig utvikling.

Flem: Jeg skal i all fall være kort. Det er vel riktig, som det er sagt her, at dette er en vurderingssak. De dokumentene som vi nå har fått utlevert, og som jeg er glad for at vi har fått, bestyrker vel også det samme. Og for mitt vedkommende bestyrker de i all fall riktigheten av mitt standpunkt til saken og det som jeg sa i forrige møte. For så vidt er det ingen grunn for meg til nå å komme inn på – om man vil kalle det – hypotetiske eller perspektivpregede vurderinger. Det er vel riktig, som statsråd Holler sa, at alle sammen her har sitt syn på disse tingene, så også av den grunn synes jeg ikke det er nødvendig her å komme med videre argumentasjon i saken.

Jeg kunne ha tenkt meg subsidiært å gå inn for det som hr. Bondevik antydte. Men etter det som statsråd Holler sa, at hans vurdering var at det kanskje ikke var

aktuell politikk, må jeg fastholde mitt prinsipielle standpunkt, som er i nøye overensstemmelse med det standpunkt som landsstyret i Norges Fiskarlag har tatt i denne saken. Jeg har ikke det vedtaket for hånden, men så vidt jeg kjenner til det, går de imot å gi konsesjon til dette selskap, og det er et standpunkt som jeg vil gå inn for prinsipielt. Jeg kunne naturligvis ha tenkt meg utsettelse som en subsidiær løsning, men når det etter statsråd Hollers vurdering kanskje ikke vil ha noen aktualitet, må jeg fastholde det prinsipielle standpunkt, som jeg da vil understreke er i nøye overensstemmelse med Norges Fiskarlags landsstyres standpunkt i denne saken.

Warholm: Først vil jeg si meg enig i det resonnement som industriministeren her sist fulgte. Det er én side av saken. For det annet vil jeg gjerne si, når enkelte talere har vært inne på bosettingsstrukturen her i landet, som de er så engstelige for, at det er jo enkelte realiteter der som man ikke kommer forbi. Den utbygging av havfiskeflåten som foregår i dag, er en frivillig utbygging, lagt til rette gjennom bl.a. det kondemneringsfond som Stortinget har vedtatt. Og det er ganske klart at en utbygging av flåten vil måtte føre til en større konsentrasjon i bosettingen av fiskerne enn før. Det er en kjensgjerning som vi ikke kommer forbi. Sett på bakgrunn av at flåten virkelig skal bli effektiv, vil jeg gjerne i likhet med fiskeriministeren si at det er ikke sånn å forstå at denne flåten opererer på kysten, slik som tilfelle har vært mange ganger før. Den opererer på fjerne farvann, og står helt fritt når det gjelder hvem den skal tilføre sin fangst. At det blir inngått avtale på forhånd, er jo en annen sak. Det henger nøye sammen med den pris som kan oppnås gjennom en slik avtale.

Det er snakket så mye om Hammerfest i denne forbindelse. Hvorfor ikke dra fram Tromsø? Tromsø by har jo ekspandert ganske kraftig på grunn av utbyggingen av fiskeflåten i Troms fylke, men det er det ingen som har imot, og ingen har noe imot fryserier i Tromsø av den grunn. I Lofoten vet vi at det diskuteres planer på akkurat samme grunnlag, og vi får selvfølgelig da en konsentrasjon omkring de større steder, men så å si alle kommuner i Lofoten har sluttet seg til disse planer. Vi får sikkert slike planer for andre deler av kysten også.

Det må være vanskelig, for ikke å si helt umulig, for myndighetene å oppfylle det ønske som Stortinget enstemmig sluttet seg til når det gjaldt Brofoss-innstillingen, nemlig å forsøke å høyne inntektsmulighetene for fiskeriene her i landet, hvis man skal innta en så negativ stilling til alt som er nytt. Jeg vil gjerne få stille det spørsmål til hr. Johs. Olsen: Hvilket alternativ har han å by Hammerfest by og dens befolkning, sett på bakgrunn av den kontrakten som foreligger, og som vi jo ingenting kan gjøre med fordi interessene i den sammenslutningen som er foretatt er fem ganger større utenom Norge enn i Norge? Det skulle være interessant å høre hva hr. Johs. Olsen har å legge fram der.

Asbjørn Holm: Jeg skal også være ganske kort. Det gjelder bare noen uttalelser hr. Johs. Olsen kom med i sitt innlegg. Han fryktet for at en utbygging i Hammerfest ville komme til å gå ut over andre fryseribedrifter i Finnmark. De

uttalelser hr. Johs. Olsen der kom med, ble av fiskeriministeren betraktet som hypotetiske. Jeg kan slett ikke være enig i det, jeg tror de i høyeste grad er realistiske. Og det ikke bare når det gjelder Finnmark. Jeg tviler ikke på at en vesentlig utbygging av anlegget i Hammerfest ville komme til å gå ut over andre distrikter og andre fylker også, bl.a. Nordland og Troms.

Det er snakket her om at det ikke behøver å være noen ulykke om fiskerne får høyere pris. Nei, det er klart, alle ønsker jo det, og det er ingen som vil si noe på det. Og vi ønsker jo også alle en videre utbygging av fryseriindustrien. Men det vi har imot, er en så sterk konsentrasjon på ett enkelt sted, som da ikke bare vil komme til å hemme utviklingen ellers, men også kan bli et dødbringende slag for den industri som man møysommelig har bygd opp ute i distriktene.

Hr. Flem sa at han ikke hadde for hånden det vedtaket som var gjort angående denne saken på landsstyremøtet i Norges Fiskarlag. Men jeg har det her, og jeg skal få lov å sitere litt fra det. Det står bl.a.:

"Fiskerne har gjennom tidene ervervet harde og dyrekjøpte erfaringer for de rene kapitalinteressers frie spill i fiskerinæringen, og det skulle ikke være nødvendig overfor den sittende regjering å peke på at det var den organiserte omsetning som la grunnlaget for fiskarstandens økonomiske og sosiale reisning." – "Det er derfor med forbauselse og forferdelse at landsstyret merker seg at det nå forberedes opptak til et salg av norske interesser nettopp i den produksjonssektor hvor vi med våre spesielle forutsetninger skulle ha muligheter for gjennom de organer som alt er skapt å gjøre et framstøt som både fiskerne og fiskerinæringen skulle være tjent med. Landsstyret må derfor alt nå på vegne av de norske fiskere bestemt protestere mot at Findus International A/S får en slik konsesjon, og vil be fiskeridepartementet om at det blir tatt hensyn til denne protest."

Representanten Eikrem uttalte under trontaledebatten at han trodde det var nødvendig å lytte til dem som bor langs kysten. Jeg vil gjerne tilføye at jeg tror det også vil være bra i et slikt tilfelle som dette å lytte til fiskerinæringens fremste talsmenn. Det ser det på ingen måte ut til å bli gjort. Tvert imot ser det ut til at man følger den linjen at det bare er om å gjøre å få storkapitalen inn igjen og få det akkurat slik som vi hadde det før. Det er en linje som fiskarorganisasjonen har kjempet med nebb og klør imot i de senere år.

Borgen: Jeg fikk et spørsmål fra industriministeren om hvilken pris jeg egentlig snakket om. Nå er han dessverre gått, men jeg får nå svare allikevel. Han spurte om det er innkjøpsprisen overfor fiskerne det er snakk om, eller om det er salgsprisen på markedet. Oppriktig talt, jeg snakket om begge deler rent generelt. For det er jo nettopp det som er poenget i denne saken, at her står vi overfor et internasjonalt storkonsern, et av de virkelig store og kapitalsterke, og det som er faremomentet ved å engasjere seg med et slikt, er jo nettopp at det har kapital fullt tilstrekkelig til over lang tid å kunne ofre store beløp både når det gjelder innkjøpssiden, om de ønsker å operere der, og når det gjelder salgssiden, om de ønsker å operere der. Og på salgssiden kan i all fall ingen overhodet ha noen

kontroll med hvordan de opererer, der kan ingen konsesjonsvilkår i det hele tatt bli anført. Det som er faremomentet, er at hvis et sånt konsern ønsker det, kan det bruke sin kapital – selvfølgelig – til å kvele konkurrentene. Og det er det som er min frykt. En kan ikke vite hvordan Nestlé vil stille seg i fremtiden, men en har allerede det usikkerhetsmomentet at det kan komme til å bruke sin kapital til å utkonkurrere norske selgere på de markedene det her dreier seg om.

Ellers vil jeg gjerne med det samme få si at jeg ikke kan forstå at fiskeriministeren vil argumentere så rett fram som han gjør, når han sier at hvis det er det om å gjøre at fiskerne er redd for å få for høye priser, så kan de jo få *faste* priser, og det er det en kulant sak å få gjennomført. Det er nokså eiendommelig å høre at resonnementet skulle være så enkelt, at en ikke her ser fryseriene og fiskerinæringen under ett. Fryseriene er jo en integrerende del av hele fiskerinæringen, etter min oppfatning, så en må jo i den samlede prispolitikk sørge for at også fryseriene kan klare seg og ha noenlunde brukbare forhold. Jeg tror ikke fiskerne er redd for å få for høye priser, men de er redd for å komme inn i slike forhold når det gjelder konkurransen fryseriene imellom at de kanskje kan være nødt til å gå og *be om* om å få fastsatt faste priser – det kan bli situasjonen.

Hr. Hønsvold sier at ingen vil overta Hammerfest-anlegget på de vilkår som Nestlé og Freia er blitt enige om, og at vi er kommet i en tvangssituasjon. Jeg tror det er meget riktig observert at vi er kommet i en tvangssituasjon. Derimot kan jeg ikke få det til å rime at ikke norske myndigheter skulle ha myndighet til og mulighet for å ordne det slik at dette anlegget kan bli overtatt av norske interessenter på vilkår som de kan drive under. Jeg savner fremdeles svar på mitt spørsmål om hvilke norske interessenter som har vært kontaktet i denne forbindelse, og hvilke vilkår de er tilbudt.

Formannen: De etterfølgende talere må nøye seg med 2 minutter.

Johs. Olsen: Jeg synes at 2 minutter er svært lite å måtte nøye seg med. Jeg vil først bare si at det utkastet til konsesjonsvilkår som vi har fått fra Industridepartementet, det er jo selvfølgelig et hastverksarbeid. Det har statsråd Hollers uttalelser her vist. Det heter i punkt 5 at Findus skal drive som et selvstendig selskap etter forretningsmessige prinsipper, men så sier statsråd Holler at det er meget vanskelig å kontrollere priser. Derfor vil det bli vanskelig å gjennomføre i praksis både punkt 3 og punkt 4, det er det ikke tvil om.

Hr. Warholm rettet et spørsmål til meg om hvilket alternativ jeg kan by Hammerfest. Jeg kan by Hammerfest et alternativ. For det første har fiskarorganisasjonen – som har litt forutsetning for å forstå problemene, også på lang sikt – enstemmig så langt som det går an i en organisasjon, gått inn for å frarå at det gis konsesjon på det nåværende tidspunkt. De har vurdert det slik at det ikke er heldig for fiskerinæringen. Det alternativet som da kan bys Hammerfest, er at Findus holder seg til avtalen med Findus International og driver i fem år, slik som de er pålagt. Og det har de fått betaling for: de har fått 16 millioner for noe som kanskje ikke er verdt 4 – nemlig på grunn av aksjekursen. Hvis de da driver slik at

det når de fem årene er gått, blir spørsmål om eventuell nedlegging eller innskrenking av driften, så har man i alle fall den utveien, for å sikre Hammerfest-arbeiderne beskjeftigelse, at man eksproprierer bedriften i Hammerfest av samfunnsmessige grunner, og så har staten sitt eget apparat i orden, nemlig Fi-No-Tro, som kan overta driften av anlegget og drive videre i samme omfang som nå.

Når det gjelder alternativ ellers for Hammerfest, vil jeg henstille til Regjeringen – vi har jo fiskeriministeren her – å hjelpe Hammerfest med slipp og verksted, noe som det har vært arbeidet med i mange år. Hvis de får det i stand, vil de få en mer allsidig virksomhet, som vil være til fordel for Hammerfest. Mange steder som har en fiskeribedrift må av og til gå med halv kapasitet.

Noe mer vil jeg ikke si. Jeg vil bare nevne overfor statsråd Lysø at i høst har det ikke vært noen vanskeligheter med salget av hyse. I sommer var det en "topp" som det var vanskelig å selge, og det er ofte det er slik, men Findus under Nestlé ville ha betydd svært lite i den forbindelse. Øst-Finnmark har 15 fryserier som har bedt Råfisklaget og likedan Finnmark fylkesting – om at det må bygges et fryselager i Båtsfjord som kan ta "toppene", slik at de kan være hjulpne. Dessuten har vi alle fryseriene sør om Finnmark, som ofte er fri for arbeid. Hvorfor får vi ikke en føringsordning etter Frihagen-komiteens forslag? Gjennomfør en slik ordning, så også de fryseriene kan være med å avta toppene!

Formannen: Det er jo en annen sak.

Brommeland: For mitt vedkommende er saken klar. Jeg nevnte allerede på forrige møte at slik som det hele har utviklet seg med Findus, kunne jeg ikke skjønne at det var noen annen vei for Regjeringen å gå, enn å innvilge konsesjon. Men jeg nevnte også at det ville være fornuftig å få i all fall ett møte til, og få dokumenter i saken, og det har vi da også fått. For mitt vedkommende er altså saken klar.

Hr. Johs. Olsen har uttrykt sin engstelse for Frionor-kjeden. Jeg kan ikke se at der er noen grunn til å tro at ikke Frionor fortsatt vil kunne hevde seg i konkurransen på den samme utmerkede måte som de har gjort hittil. Så vidt meg bekjent foreligger der heller ikke noen protest fra Frionor's side mot at Findus International får denne konsesjonen. At de ønsker at Regjeringen tar visse forbehold når det gjelder konsesjon, er jo klart. Det er nettopp det Regjeringen også har gjort, og det er det som kommer fram i det forslaget som er utdelt, og da tror jeg at Frionor etter omstendighetene vil være fornøyd med det.

Når det gjelder selve situasjonen innen fiskerinæringen her i landet, er jo den meget problematisk og kritisk, og det vi ofte diskuterer både i Stortinget og rundt omkring i fiskarlagene og på interne konferanser, er nettopp spørsmålet om hvordan man skal komme fram til en bedre lønnsomhet innen næringen. Jeg ser det slik at hvis man nekter denne konsesjon, vil det faktisk bety at utviklingen innen næringen vil stagnere, og det vil ikke være til det gode for fiskerne. Jeg tror heller ikke det er riktig av dem som vil gå imot konsesjon her, å ta fiskerne til inntekt for sitt standpunkt. Det kan selvfølgelig være delte meninger, men vi kan vel noen hver

finne støtte i fiskernes synspunkter for det standpunkt vi tar. Jeg kan, som sagt, ikke se at det er noen annen vei for Regjeringen å gå enn å innvilge konsesjon.

Hamran: Når det gjelder Finnmark, tror jeg at vi står foran en stor omlegging av produksjonen av de voldsomme mengder fisk som tas opp. Det føres i land i Finnmark halvannet hundre millioner kg fisk for året og mer når det er de store sei-år. Så kommer i tillegg reker og den slags, som også er varer som man må regne med vil få stor betydning. Stordelen av dette råstoffet foredles til produkter som går til Afrika og som gir en dårlig pris og dermed dårlig lønnsomhet for fiskerne, og staten har som kjent også måttet være med på å betale for å få denne eksporten i stand. Det er blitt verre og verre, men vi er jo nå på vei ut av denne form for produksjon og skal forsøke å finne en løsning nettopp ved å bygge ut fryseribedrifter, filet-bedrifter og moderne anlegg for foredling av fisken. Og da kan ikke jeg med min beste vilje se at det kan bli noen vanskeligheter med råstoff, forutsatt at man kan bygge på de fiskemengder som vi ilandfører i dag. Jeg tror det må være i Finnmarks egen interesse å få utbygd anlegg i Finnmark, slik at de slipper å føre fisken fra Finnmark nedover kysten. Det må være en viktig ting å ta sikte på, for de har jo så lite næringsgrunnlag der oppe utenom fisken. Dette vil bety at vi må bygge mange flere kjøleanlegg og fryserier enn vi har.

Til hr. Asbjørn Holm som siterte Eikrem, vil jeg si at Eikrem sa det på den måten at når det gjaldt utbyggingen av kjøleanlegg og fryserier, mente han at man burde lytte til folket på kysten. Det er jeg enig med ham i. Og han mente at det må bygges flere fryserier og kjøleanlegg, så vidt jeg forsto ham.

Jeg ser det slik at også for folket i Finnmark vil det bety en trygghet om man kan få i stand denne overenskomsten. Jeg tror at for fiskerne ligger lønnsomheten – og vil lønnsomheten ligge – i at man har en konkurranse i næringen når det gjelder innkjøp av råstoff. Det har forresten også Råfisklaget basert sin prispolitikk på.

Johannes Holm: På forrige møte gikk jeg nokså sterkt inn for at konsesjon burde gis. Jeg var smått engstelig for at jeg kanskje hadde gått litt for langt i mine uttalelser, men etter de opplysninger som er kommet fram her på dette møtet, og etter de dokumenter vi har fått, må jeg tilkjennegi at jeg ikke har endret standpunkt siden forrige møte. Det er særlig råstoffmengdene som jeg legger vekt på. Når jeg tenker på de veldige mengder av råstoff langs kysten vår som ennå ikke er utnyttet, ser jeg der en sjanse i og med at dette kapitalsterke selskap kan ha bedre råd til å eksperimentere, slik at vi kan få utnyttet de svære ressursene. Jeg tenker f.eks. på feitsilda – som jeg også var inne på sist – med den høye næringsverdien den har. Vi kan tenke oss om f.eks. bøndene måtte la 95 % av melkemmengden gå til dyrefor, hva bøndene da ville ha sagt. Jeg kan tenke meg at feitsilda har like stor verdi som helmelken, og da forstår en litt av hva det vil bety for fiskerne og fiskerinæringen i sin helhet, hvis dette råstoffet, som det er så veldige mengder av, kunne bli utnyttet.

Statsråd Lysø: Det var bare to bemerkninger. Hr. Borgen etterlyste hvem det har vært forhandlet med av norske interesser om kjøp av anlegget i Hammerfest, og

på hvilke vilkår Hammerfest-anlegget er blitt tilbudt disse norske interessene. Jeg må si at staten ikke har noe mandat til å by fram dette anlegget i Hammerfest på spesielle vilkår til norske kjøpere. Vi har forhandlet og drøftet saken med de norske kapitalinteresser som vi mener kunne komme på tale, men det er helt klart at det måtte bli et spørsmål som de måtte ta opp med eierne i tilfelle. Den reaksjonen vi har fått, er at de overhodet ikke er interessert i å drøfte spørsmålet om å kjøpe Findus i Hammerfest på de vilkår som Findus International S.A. har budt Findus i Hammerfest. Staten kan ikke begynne å handle med en bedrift som eies av andre.

Til hr. Johs. Olsen vil jeg si at det er en merkelig fortegning av det faktiske forhold når han sier at Freia har fått 12 millioner for å drive Findus-anlegget i Hammerfest til 1967. Hvor i all verden står det hen? Det er jo klart at den første betingelsen for at Freia kan få utbetalt de 12 millioner er at konsesjonen og salget går i orden, men hvis det ikke går i orden, får ikke Freia utbetalt de 12 millioner. Jeg synes dokumentene og de redegjørelser som er gitt her, skulle kunne klargjøre det spørsmålet.

Formannen: Flere talere har ikke tegnet seg. Jeg tror ikke vi kommer så veldig mye lenger i denne saken, men vi kan gjerne ha et avsluttende møte i neste uke, slik at ingen skal kunne si at ikke alle medlemmene har kunnet si det de ønsket å si i denne sak. Det vil bli innkalt til et møte igjen i neste uke.

Møtet hevet kl. 12.00.